

(Глобус, 9. 11. 2010)

Зашто је нацрт Статута невладине Регионалне комисије за утврђивање чињеница о ратним злочинима на територију бивше СФРЈ (РЕКОМ), која би требала прорадити 2011., узнемирио правне стручњаке, хрватску Владу и Хрватски хелсиншки одбор: је ли сврха Комисије да помогне држави или да јој конкурира

Регионална невладина комисија која ће утврдити број погинулих у ратовима на простору бивше Југославије и израдити поименичан попис свих жртава, утврдити чињенице о ратним злочинима и кажњавање њихових починитеља, вратити достојанство жртвама и њиховим обитељима, индивидуализирати кривњу, те развијати сурадњу и успоставу повјерења у регији?

Гана, Гватемала, Источни Тимор, Јужна Африка, Канада, Либериа... Хоће ли Хрватска наставити тај слијед? Од 1974. у свијету су основане најмање 22 невладине службене комисије за истину и помирење, а прва таква комисија у Еуроци и уједно прва међудржавна у повијести је Коалиција за РЕКОМ – Регионална комисија за утврђивање чињеница о ратним злочинима и тешким кршењима људских права на територији некадашње СФРЈ. Још прије пет година ту су иницијативу покренуле потврђене миротворке Наташе Кандић, извршна директорица Фонда за хуманитарно право из Београда, и Весна Тершелич, водитељица Документе – Центра за суочавање с прошлошћу из Загреба.

Њихова је теза, наиме, да државе укључене у ратне сукобе на овим просторима – Хрватска, Србија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Косово - манипулирају, злоупотребљавају и политизирају с чињеницама, поготово пописима погинулих и несталих, надмећући се у виктимизацији. Стога траже механизам за утврђивање јединствене, објективне истине о протеклим ратним збивањима, али и механизам за откривање ратних злочинаца.

Држе, наиме, да суђења пред Међународним казним судом у Хаагу и домаћим судовима не задовољавају потребу жртава за правдом и не могу створити довољне увјете за постизање трајног мира у регији. Све су то мање-више цитати из Преамбуле Нацрта Статута Коалиције за РЕКОМ који је недавно представљен јавности и понуђен на расправу.

Дуплицирање Радна скупина за израду модела РЕКОМ-а такођер је регионална: Вјеран Павлаковић (правник, Хрватска), Теа Горјанц Прелевић (правница, Црна Гора), Теки Боксхи (правник, Косово), Ненад Димитријевић (политолог, Србија) и Мидхат Измирлија (правник, БиХ).

Досад је Коалицији за РЕКОМ приступило око тисућу невладиних удруга и појединаца с подручја бивше Југославије, она је добила безувјетну подршку Еуропске комисије и Еуропског парламента, а начелно су њезино формирање већ подржали и хрватска Влада и хрватски предсједник Иво Јосиповић, да се задржимо на домаћем терену. Но, сада кад она добива завршне контуре и јасне темеље управо се хрватски државни службеници и знанственици, па и правници питају – је ли могуће да ће Хрватска допустити дуплицирање постојећих институција, суспензију својих закона, алтернативно истражно тијело с мандатом да и прије суђења јавно износи претпоставке о новим починитељима ратних злочина, комисију с којом би сурадња, и за државу и за појединца којег би она позвала на саслушање, била обавезна?

Је ли ту, да будемо још директнији у пријеносу, ријеч о “антиратном профитерству” с обзиром на то да Комисија за РЕКОМ тражи мандат и финансирање на пуне три године с могућношћу продужетка до 6 мјесеци или, ипак, о истинској потреби да цивилне удруге у земљама бивше Југославије преузму на себе потрагу жртава ратова и за несталима и за никада процесуираним ратним злочинцима?

Споменимо да се до данас, међу аналитичарима, најуспјешнијом Комисијом за национално јединство и помирење сматра она у Јужној Африци у којој је радило око 300 људи, а њезин буџет је износио око 18 милијуна долара за двоиполгодишњи мандат. Је ли, наставимо, Коалиција за РЕКОМ кандидатура Наташе Кандић и Весне Тершелич за Нобелову награду за мир или реално могућа извандржавна институција која ће својим радом придонијети успостави трајне толеранције и мира у регији?

“Завршна верзија Статута Коалиције за РЕКОМ требала би се усвојити 5. и 6. вељаче 2011. на Форуму у Сарајеву, а приједлог Нацрта и потписа подршке бит ће предан хрватском Сабору и другим парламентима и владама постјугославенских земаља 1. липња 2011. Расправа је, дакле, отворена!”, кажу нам Весна Тершелич и Наташа Кандић, које су ових дана у Дубровнику на још једном међународном скупу о помирењу.

Па, кренимо, и то од државног службеника пуковника Ивана Грујића који је већ више од десетљећа прочелник Владина Уреда за заточене и нестале. “Република Хрватска направила је највећи искорак међу постјугославенским државама што се тиче евидентирања жртава и несталих. Чему све понављати? Зашто би обитељи несталих посумњале у сустав који је већ од њих тражио податке? Ми смо на правом путу, имамо пописе несталих и погинулих који су признати и од међународних комитета, и од Хашкога суда, па и од држава укључених у ратне сукобе. Радимо на томе да се они објаве у електроничком облику како би сватко могао у њих интервенирати новом информацијом.

Немам ништа против Коалиције за РЕКОМ, али та иницијатива мора остати у оквиру познатих правних прописа и препознавати што је досад већ направљено, и то прихватити. Да се појавила прије десет година, та би комисија имала боље учинке, али сада када је већ јако много направљено, она је само отварање нових рана”, каже нам Иво Грујић напомињући да је већ службено тражио да се пописи несталих особа у регији уједначе и обједине у јединствен попис. Такођер, додаје, да само жели, подржавајући сваку иницијативу цивилног друштва, да она не негира постигнуте резултате.

Весна Тершелич каже да би се у свом раду РЕКОМ ослањао управо на податке које су прикупиле владине и знанствене институције и организације за људска права. “Цијеним досадашњи рад знанствених и владиних институција из Хрватске и не доводим у питање резултате њихова рада, него бих жељела да постане још учинковитији. Ни у Хрватској ни у другим постјугославенским земљама није довршен поименични попис свих убијених у рату. Немамо чак ни поименични попис дјеце убијене у рату. Управо зато што нису утврђене чињенице о свим жртвама рата, треба нам регионална комисија као истражно тијело у чијем би завршном извјештају био и попис убијених и несталих, попис логора и других мјеста заточења, попис масовних гробница”, истиче Весна Тершелич.

Одвјетница Јадранка Слоковић, бранитељица хашких оптуженика с големим стручним знањима и практичним искуствима, сматра такођер да је Коалиција за РЕКОМ сјајна идеја! Но, проучивши њезин Нацрт Статута додаје да су ипак опасно уклизали у хрватски правни сустав. “Поштујем добру намјеру да се заједнички утврде ратни злочини

Пише: Јелена Јиндра
четвртак, 16 јун 2011 18:06

и њихови починитељи. Јер чињеница је да је пуно ратних злочина остало непроцесуирано, а да нам, како вријеме одмиче, постају све мање битни. Порука РЕКОМ-а да је ратни злочин страشان и да ће сваки бити кад-тад кажњен, изузетно је важна за наша друштва! РЕКОМ, уосталом, није државно тијело које има право утврђивати казнену одговорност. Али може прикупљати грађу, свједочења, документе и тако помагати државним институцијама у њихову раду, што би било одлично.